

Iva

Roman

Het verlangen naar het ondeelbare zijn, naar de bevrijding van de zinsbegoochelingen van ons efemere leven is de grondgedachte van alle kunst.

Franz Marc

Hoofdstuk 1

Het was zondagochtend.

In het schemerige appartement aan de Hoge Nieuwstraat 36 viel schuin een streep zonlicht binnen. De woonkamer lag bezaaid met volgekladde papieren en boekwerken. Aan de kamerdeur waren briefjes geplakt met aantekeningen, ook aan het raam hingen briefjes met aantekeningen. En in de vensterbank stonden rechtop naast elkaar een aantal replica's van schilderijen: van Gauguin, Cézanne, Van Gogh, Monet, en wat minder bekende kunstenaars.

De streep zonlicht verliet de kamer – de schemering keerde in schakeringen terug.

Aan een mahoniehouten bureau, eveneens bedolven onder een berg boeken en papieren, zat Stan Weideveld. Hij boog zich voorover, krabde aan zijn kin en staarde als in trance naar een zelfportret van Vincent van Gogh.

Ineens begon hij te schrijven, zijn pen kraste fel over het papier. En hij stopte weer even abrupt als hij begonnen was. 'Verdomme,' mompelde hij en smet zijn pen door de kamer. De pen stuiterde tegen de boekenkast en rolde langzaam over de vloer in zijn richting terug.

De hele week was hij thuisgebleven. Vivienne zat in Milaan voor een beurs en zelf had hij al zijn colleges en afspraken kunnen verzetten naar volgende week. Het was een zeldzaamheid zo lang ongestoord aan zijn onderzoek te kunnen werken. Eindelijk kreeg hij de kans meters te maken, zich te verdiepen, af te zinken. Alleen in complete afzondering kon hij de kentheorieën tot op de bodem uitdenken.

Even later kuierde hij door de woonkamer, rukte achteloos een paar briefjes van de deur, verfrommelde ze. Voor het venster kwam hij tot stilstand.

Wolken dreven over. In de verte passeerde een trimmer die juist een sprintje trok. Een jaar eerder had Stan Weideveld zich voorgenomen ook eens iets aan beweging te gaan doen. Hij werd te zwaar, kortademig. Zijn hersens verstikten. Vroeg of laat zouden de bedenksels in zijn kop worden gesmoord door een nijpend zuurstoftekort. Als dat al niet gaande was.

In een paar seconden rukte hij alle briefjes van het raam. Uitzicht had hij nodig. Frisse lucht.

Ruim een half uur later – in de gangkast had Stan een paar oude sportschoenen en een trainingspak opgedoken – stak hij joggend de straat over in de richting van de Koningskade. Een groep duiven schrok op toen hij naderde. Koude lucht vulde zijn longen. Hij moest even kuchen. Maar eenmaal de straathoek voorbij, kuchte hij al niet meer.

Zaterdagmiddag. De straten waren chaotisch in Milaan.

Vivienne was aan het shoppen geslagen. Ze droeg een kokerrok, een wit overhemd en een blazer, daarover een lange jas. In beide handen hield ze goed gevulde plastic tassen.

Tussen het langzaam rijdend verkeer door stak ze de straat over, het laatste stukje moest ze rennen, omdat de ronkende metalen massa onverwacht in beweging kwam.

De hele ochtend had ze de seminar *The Marketing of Cosmetics* bijgewoond. Het was de afsluiting van een lange week cosmeticabeurs in het Fiera Rho Exhibition Center. Na de seminar had ze meteen een taxi genomen naar het centrum, waar zich een aantal Temporary Stores bevonden. Versace, Cavalli, Ralph Lauren, al de merken die er toe deden, werden daar in outlet-stores aangeboden. Nu wilde ze nog naar de Via Montenapoleone, de luxe winkelstraat van Milaan. Niet om daar veel in te kopen, maar gewoon even rondkijken. En daarna, als dat nog lukte, naar de iets minder luxe winkels. Ze wilde ook nog iets leuks kopen voor haar man, Stan.

Terwijl ze in vlotte pas een hoek om liep, hoorde ze achter zich roepen: ‘Vivienne Vivienne!’

Het was Fabio Salièri, een jonge man in donkerblauw pak. Hij zwaaide en kwam aanrennen. Eenmaal naast haar tot stilstand gekomen, lachte hij zijn tanden bloot. ‘Wow!’ Hij blies zijn wangen bol en graaide iets uit zijn binnenzak.

Een stapeltje entreekaarten.

Fabio werkte voor de organisatie in het beurscenter. Afgelopen week was hij elke dag wel even langsgekomen om te vragen of alles naar wens verliep. Hij hielp haar regelmatig met het voorbereiden van de workshops. Als er spullen zoek waren of als de apparatuur niet werkte, kon Fabio vaak snel een oplossing bieden. Met één handgebaar wist hij zo drie of vier medewerkers in te schakelen, die uit alle hoeken toeschoten en voor haar aan de slag gingen.

‘Vrijkaarten!’ zei hij met een brede lach. ‘Voor vanavond: *Het Laatste Avondmaal* van Leonardo Da Vinci, in de Kerk van Sant Maria Delle Grazie.’

Fabio’s Engels met een Italiaans accent klonk grappig, vond ze. Een beetje kinderlijk, maar niet irritant.

Fabio telde de kaarten. ‘Eén, twee, drie, vier. Vier kan ik er weggeven, voor jou en je collega’s.’ De overige kaarten frommelde hij terug in zijn binnenzak.

Een beetje onhandig nam Vivienne de kaarten aan, er gleed een plastic tas van haar arm. Fabio veerde door de knieën en greep haar tas van straat, in dezelfde beweging nam hij de twee andere tassen behendig van haar over.

‘Waar gaan we heen?’ vroeg hij guitig.

Ze moest lachen, Vivienne.

Fabio had iets ontwapenends over zich. Als zij zich in alle drukte op de beurs begaf, soms vermoeid en gestrest door de oneindige stroom bezoekers, dan kon hij in het voorbijgaan met een subtiele opmerking of een gespeeld onnozele blik, haar in een klap terug op aarde zetten.

‘Ik ben onderweg naar de Via Montenapoleone,’ ze maakte aanstalten door te lopen. ‘Of het nog lukt om vanavond naar Da Vinci te gaan, weet ik niet. Misschien mijn collega’s.’

‘De kaarten zijn gratis,’ hij fronste zijn voorhoofd. ‘Normaal betalen toeristen dertig euro per stuk’.

Fabio liep een eindje met haar mee. Zijn oom bezat een cafetaria niet ver van waar zij heen moest, er werd een groot feest gegeven voor diens vijftigste verjaardag. Onderweg kletsten ze wat, Fabio was een gezellige prater. Hij vertelde honderduit over zijn leven in Milaan. Over zijn familie. En over een date die hij de afgelopen week had gehad met een meisje van de stand uit Beijing. Een humoristisch verhaal waarin hij haar uitgebreid uitlegde hoe het Chinese meisje onwennig met hem zoende, met haar naar kauwgum smakende mond. Vivienne zag het zo voor zich, ze kon het bijna proeven. Midden op straat barstte ze in lachen uit toen Fabio de scene voor haar naspeelde.

Samen wandelden ze door de winkelstraten van Milaan. Het was daar kijken en bekeken worden. Veel dames, soms voorzien van excentrieke hoeden, flaneerden over de boulevard. Mannen in getailleerde pakken passeerden rakelings, haastig een blik werpend op hun horloge of wegduikend in dure auto's.

‘Hierheen,’ hij nam Vivienne bij haar hand. ‘Via deze zijstraat kunnen we binnendoor...’

Ze liepen door stegen met hoge gevels, metselwerk dat tot aan de hemel reikte. Aan het eind van een lange steeg kwamen ze op een pittoresk pleintje terecht, in het midden een stilgevallen fontein. Een oude man stond daar leunend aan een wandelstok, starend voor zich uit, alsof hij in afwachting was van het terugkerende water in de fontein.

Fabio stopte.

'Daar, alsmaar rechtdoor,' hij wees in de richting van een drukbevolkte straat ver achter het plein, 'daar begint de Corso Vittorio Emanuele. En hier is de cafetaria van mijn oom.'

Candido Milano, stond in sierlijke houten letters boven de ingang van een cafetaria. Achter het raam hing scheef een bordje: *Rooms Vente*. Twee traditioneel geklede vrouwen en een man met een streepjespet, stonden op het punt naar binnen te gaan. Vanuit de deuropening dwarrelde Italiaanse muziek.

Fabio's brede lach verscheen, zoals op de beurs. 'Kom Vivienne, we kunnen toch geen gedag zeggen zonder één enkele *Negroni* bij mijn oom te hebben getoost? Op zijn verjaardag.'

Negroni, de naam zei haar niets, deed haar eerder aan iets eetbaars denken, iets met gehakt of zo. Iets kruidigs. Ze wierp een blik op haar horloge. Kwart over vier. De oude man met de wandelstok was erbij gaan zitten, hij leek het wachten te hebben opgegeven. Zelfs als ze nu meteen doorliep was er eigenlijk te weinig tijd. De winkels sloten binnen het uur en om half zeven werd ze al weer aan tafel verwacht. Voor het diner met haar collega's.

'Eén Negroni dan...'

Bij het binnengaan in de cafetaria riep Fabio iets in het Italiaans, en meteen schalde er gelach door de zaak. 'Viviénne, Viviénne,' werd hier en

daar op Italiaanse wijze herhaald. De mensen kwamen afwisselend naar hen toelopen. Er volgden omhelzingen en monologen in een combinatie van gebroken Engels en Italiaans. Nadat Fabio haar had voorgesteld aan zijn oom – een gedrongen man, wiens haren efficiënt over zijn hoofd waren verdeeld – namen ze samen plaats aan een tafeltje achterin de zaak. Een dame in een rode avondjurk nam beleefd hun jassen en tassen aan. Ongevraagd werden er twee cocktails voor hen op tafel gezet. Vivienne kreeg een knipoog ter bevestiging dat haar bezittingen veilig werden opgeborgen, ergens achter de bar.

Fabio glunderde. Hij zei iets in het Italiaans en hief het glas: 'Op jou Vivienne!'

'Op je oom,' zei ze terug.

3

Het was nog ver. Hij kon zich maar beter niet op de gehele afstand focussen. Elke keer zou hij een vast punt in het vizier nemen, een geparkeerde auto, een boom, of een lantaarnpaal. En daar naartoe joggen. De ronde in kleine stukjes verdelen, dat was Stans tactiek.

Zijn volgende richtpunt was een witte personenauto, geparkeerd op een hoek nabij de Hofzichtlaan. Hij stapte stevig door, zijn schoenen knelden, de wind sloeg koud om het hoofd. Er schoot hem te binnen dat hij Vivienne om vijf uur van Schiphol moest ophalen. Het briefje met de vluchtgegevens lag ergens op het bureau in de woonkamer. Vanmorgen bij het ontwaken had hij er meteen aan gedacht en de aankomsttijd gecontroleerd. Vijf uur zou ze landen. Als hij even voor half vijf wegreed, was hij vast op tijd.

De geparkeerde personenauto, zijn volgende richtpunt, kwam dichterbij, de stoeptegels schoven als een lopende band onder hem door. De auto bleek een witte Amerikaan, een verbouwde lijkwagen, de vergeelde gordijntjes hingen nog achter de ramen. Een van de zijramen zat volgeplakt met figuurtjes van Donald Duck en Mickey Mouse.

Stan stak de straat over, het was nog rustig. Dit tempo moest hij kunnen handhaven, geen slecht tempo voor iemand die al zo lang niet aan sport had gedaan. Met de rug van zijn hand veegde hij het zweet van zijn voorhoofd. Zijn ogen prikkelden, zijn voeten brandden. Het was niet eens een vervelende pijn, een dragelijke pijn. Een pijn waardoor je voelt dat je leeft.

Maar opeens van rechts, als vanuit een windvlaag, klonk een angstaanjagend hoge gil.

Een fietser ontweek hem ternauwernood, een vrouwengezicht. Blonde haren in een paardenstaart. Hij moest opzij duiken, viel hard op straat. De fietser slingerde, slipte, en schoof als een kegel over het wegdek bij hem vandaan.

Hij kronkelde, een pijscheut vanuit zijn knie doortrok zijn onderlijf. De pijn maakte hem misselijk.

Toen de rumoer eenmaal zijn lichaam had verlaten, klaarde het zicht weer. Wolken tolden niet meer, dreven rustig over. Het leek hem het beste zo even op zijn rug te blijven liggen. De wind koelde zijn natte lijf.

Als een gewond dier kroop hij over de straat, naar de zijkant. Aan de bumper van een geparkeerde auto probeerde hij zich omhoog te hijsen, maar zakte ineen.

Hij bleef even zitten. Ademde zwaar. Zijn blik dwaalde rond. Aan de overkant stond de lijkwagen, Donald Duck en Mickey Mouse lachten hem in verbleekte kleuren toe. Bij de T-kruising verderop, kon hij de fiets zien liggen. Het voorwiel was nog niet geheel tot stilstand gekomen, draaide langzaam rond.

Met verzamelde krachten hees hij zich aan de bumper omhoog. Het autoalarm ging af. Geloei galmde tussen de huizenblokken. Nu kon haar beter zien, de fietser. Ze lag roerloos. Haar hoofd naast een lantaarnpaal.

Wankel ging hij over straat. De vrouw lag in een vreemde houding, vond hij. Onnatuurlijk. Alsof ze van grote hoogte tegen de aarde was gesmakt, zo lag ze daar.

Eenmaal naast haar, zocht Stan om zich heen. Ongedurig. Waarnaar hij zocht, hij wist het niet precies, maar hij zocht intens. In het venster van een bovenwoning zag hij een vitrage bewegen. Verderop in een straat reed langzaam een auto voorbij.

Hij knielde neer, in zijn knie stak de scherpe pijn. Voorzichtig raakte hij haar schouder aan. ‘Gaat het?’ vroeg hij, met een onbeheersbare trilling in zijn stem. ‘Gaat het?’

De vrouw leek te slapen, alsof ze met haar hoofd op een zacht kussen lag. Niet op de straatstenen. Blonde haren, lange wimpers. Het was zondagochtend en ze droomde de mooiste droom.

‘Ik zag u niet ... ik zag u niet aankomen ...’ verzuchtte hij en veegde met zijn mouw het zweet van zijn slapen. Hij keek nog eens om zich heen. Het verlaten trottoir en de verstilde bomen. Een lege straat, goed overzicht. Hoe kon hij haar gemist hebben?

Even twijfelde hij om hulp te roepen, gewoon te gaan schreeuwen. ‘Help! Help!’ Maar het autoalarm loeide. Oorverdovend.

Jaren geleden, schoot hem te binnen, als student tijdens een cursus ‘levensreddend handelen’, werd eens geïnstrueerd hoe na een ongeval spoedeisende hulp te verlenen. Welke handelingen moest hij eerst verrichten. Zoiets hoorde hij te weten, allicht.

Met bevende vingers tastte hij langs haar hals. Een zachte huid. Wat bloed aan haar haren. Een druppel zweet viel van zijn voorhoofd, rolde langs haar wang naar de straatstenen. Hij voelde niets. Geen hartslag.

Aan de andere kant tastte hij ook, wat onrustiger, intenser.

Ook daar niets.

Ademhaling, ademde zij nog wel?

En terwijl hij zich voorover boog, sprongen plots haar ogen open. Spargroene kijkers, niet geschrokken of verbaasd. Eerder observerend. Grote pupillen die hem aanstaarden.

Wel vaker werd Stan getroffen door ogen die hem observeerden, vanmorgen nog. Vanaf een schilderij. Op een intrigerende manier, een

fascinerende manier. Geportretteerde figuren konden hem soms hele verhalen vertellen, verschaften informatie. Of wierpen juist vragen op. Vragen waarop hij als cultuurwetenschapper logischerwijs dan antwoorden zocht. Zoeken naar antwoorden en nieuwe vragen opwerpen, dat was wel zo'n beetje zijn leven. Maar deze ogen keken anders, stoïcijns en toch sprekend. Dit was geen schilderij. Welke informatie kon zij hem verschaffen?

Nu bewogen haar lippen, probeerde zij iets te zeggen?

Stan boog zich verder, zijn knie protesteerde hevig. Hij voelde haar adem langs zijn wang, frisse adem, nog niet lang geleden moest zij haar tanden hebben gepoetst. Hij kon haar niet verstaan. Geen duidelijk woord.

Maar dan toch.

‘Iva,’ zuchtte ze. En langzaam sloten haar oogleden.

Achter hem weerklonken onrustige voetstappen, vanuit verschillende richtingen kwamen ze dichterbij. Enkele kwamen tot stilstand.

‘Iva, hoor je me?’

‘Iva!’

Voor de spiegel in het toilet van cafetaria Candido Milano haalde Vivienne een *Burgundy red* lipstick uit haar schoudertas. Vanuit de mondhoeken stiftte zij haar lippen, rolde ze zoenend over elkaar en verwijderde punctueel met haar pinknagel de overschreden randjes.

Achter de deur was het rumoerig. Pianomuziek. Gezang en gelach van een sfeervol feest. Inmiddels was het half elf geweest. Nadat Fabio's tante een paar uur geleden een tweede Negroni serveerde, had zij het shoppen

voor gezien gehouden. Na een week van hard werken op de beurs, viel er iets van haar af.

Eigenlijk had ze Paul, de commercieel directeur, wel even mogen bellen. Om half zeven keek ze vluchtig op haar horloge en wilde ze haar mobieltje pakken uit haar tas achter de bar. Maar ze kon zich er niet toe zetten. Geamuseerd in gesprek met Fabio was ze de tijd en haar verplichtingen moedwillig vergeten. Voor het diner was ze toch al te laat. Ze zou wel een smoes verzinnen.

In de cafetaria waren alle tafels en stoelen langs de kant geschoven. De deur en gordijnen gesloten. Op de piano speelde de man met de streepjespet de sterren van de hemel. De familie en vrienden juichten en floten in een grote kring. De oom danste in het midden, zijn broekspijpen opgerold, een witte zakdoek om het hoofd gebonden. Bij elke keer dat de oom een pirouette draaide, werd en masse '*Pizzica! Pizzica!*' geroepen.

Langs de zijkant, naast de gokkast, danste Fabio met zijn tante. Hij had zich ontdaan van colbert en stropdas, de manchetten losjes omgeslagen.

De avond vorderde.

En Fabio bleek een bekwaam danser, die niet alleen afwisselend met zijn tante en nichtjes danste, ook met Vivienne. De ooms en neven bleken eveneens vaardige dansers. Temperamentvol leidden ze de dames, behendig gebruikmakend van de beperkte ruimte in de cafetaria, van elegante draaiingen naar charmante omhelzingen. Later op de avond, voorbij de draaitrap achterin de zaak, vanachter een bordeaux fluwelen gordijn, wenkte Fabio dat Vivienne moest komen. Hij wilde haar iets laten zien.

Fabio ging haar voor in een donkere gang. Er volgde een wenteltrap. Als in een oude kerkstoren beklommen ze de krakende traptreden. Ze struikelden beiden en giechelden, toen Fabio boven een deur openduwde.

Aardedonker.

Op de tweede etage van de Oudemanshuispoort in Amsterdam, aan het eind van een lange gang, de geur en atmosfeer getuigde van een universiteit, was de vergaderkamer van de Faculteit der Geesteswetenschappen gelegen. Aan een zware ovale tafel waren diverse promovendi en hoogleraren aangeschoven. De rector magnificus prof. dr. Van Praag nam ook plaats, naast de decaan prof. dr. Carmen.

De decaan, een witgrijs kapsel en een bril van zilver montuur, beschikte normaliter over een triomfantelijke glimlach, maar keek nu gedecideerd op zijn horloge. ‘Heren, goeden morgen,’ hij articuleerde zijn woorden zorgvuldig. ‘Welkom op deze mooie dinsdagochtend. We missen, naar ik veronderstel, alleen de heer Weideveld nog.’

Half over zijn bril wierp de decaan een blik op de lege stoel, naast die van dr. Visscher, de kunsthistoricus van het gezelschap.

‘Correct!’ riep secretaris Numan opduikend uit zijn ordner, ‘alleen meneer Weideveld.’ De secretaris knikte en groef door zijn ordner, alsof meneer Weideveld daar ieder moment uit tevoorschijn kon komen.

‘Dan wil ik nu toch vast beginnen,’ opende de decaan ‘het is kwart over tien. Nogmaals van harte welkom. Allereerst wil ik het woord geven aan professor Van Praag. Hij is vandaag bij ons om de voortgang van onze promovendi te volgen. Zeg ik het zo goed, professor, om de voortgang te volgen?’ Hij richtte zich tot de rijzige man naast hem.

De rector magnificus hees zich traag uit zijn stoel, hij droeg een bruin colbert en rode stropdas. Eenmaal overeind nam de rector rustig de tijd. Met een geknepen mond overzag hij de leden van de promotiecommissie en de promovendi. ‘Deze universiteit, ónze universiteit...’

Dr. Van Dorp, filosoof, een man met een bleek hoog voorhoofd, luisterde aandachtig, maar staarde nu naar de deuropening.

Daar stond Stan Weideveld, hij leunde op twee krukken. Alle aanwezigen hadden hem nu gezien. Er viel een stilte. De rector krabde peinzend in zijn nek. En zweeg.

‘Goede morgen, excuses voor mijn vertraging, maar ik heb een geldige reden...’ Stan produceerde een lachje, zo geestig mogelijk tilde hij een kruk omhoog.

‘Weideveld jongen,’ de filosoof schoof zijn stoel naar achter en kwam op hem toelopen. ‘Wat is jou overkomen?’ De anderen kwamen nu ook in beweging, er werd geroezemoesd. Vanachter de rector vandaan stak schuin het hoofd van de decaan, zijn uitdrukking leek verheugd en verbaasd tegelijk.

Zo vlot als hij kon, bewoog Stan zich in de richting van de lege stoel. Het gezicht van de rector sprak boekdelen. Hij wilde nu verder niet storen en rustig deelnemen aan het overleg. In gevecht met zijn krukken, nam hij plaats. De rector hervatte de inleiding. Er kwamen gelukkig geen vragen meer over zijn ongeval. Later zouden ze hem vast verder bevragen. Nu was daar het moment niet voor.

De rector gaf een uiteenzetting over de reglementen, de taken van het College voor Promoties en de uiteindelijke toekenning van het doctoraat bij goedkeuring door het college. Nadat de rector was uitgesproken, nam

de decaan het over. Hij kondigde de eerste promovendus aan. Ze startten met drs. Braksz, zijn onderzoek was getiteld: *Nietzsche's morality in the 21ste century*.

De eerste spreker was duidelijk zenuwachtig. Zijn hoofd liep rood aan als hij uitweidde over zijn onderzoeksproject. Het betoog verliep ordelijk, maar monotoon. Braksz' lippen bewogen, de woorden bereikten Stan al snel niet meer.

Zijn gedachten dwaalden terug naar zondagochtend. Het bloedende gezicht van de vrouw op straat. Hoe zij beiden door ambulances werden afgevoerd. In het Westeinde ziekenhuis reden ze hem op een brancard naar binnen. De gangen van het ziekenhuis gleden aan hem voorbij. Tot een verpleegster zijn brancard parkeerde naast een poster van een enorm uitvergroete embryo. 'Hier mag u even wachten. Het kan even duren, de arts is net weggeroepen voor een spoedgeval.'

Na de röntgenfoto vertelde de arts hem dat ze een scheurtje in zijn knieschijf hadden waargenomen. Een haarscheurtje. Verder was er weinig te zien. Hij moest rust nemen, afwachten tot de zwelling was geslonken. Een week of vier zou het al met al in beslag nemen. Niet veel langer.

Na ongeveer een half uur eindigde Braksz zijn voordracht. Er werden wat vragen gesteld waar pasklare antwoorden op volgden. De hoogleraren debatteerden even, maar oordeelden unaniem over Braksz' gekozen werkwijze. Hij mocht op de ingeslagen weg verder. Althans, dat was hun welgemeende advies.

Twee andere sprekers volgden: drs. Molveen-Jansma, over *Jheronimus Bosch en de helletaferelen*. En drs. Stauthamer: *De romantische aspecten van het Stalinisme in de Sovjet Unie 1945-1989*.

De gedachten aan Iva hadden Stan niet verlaten.

In het ziekenhuis informeerde hij bij de verpleegster die zijn been inzwachtelde naar de toestand van de vrouw die ongeveer tegelijk met hem moest zijn binnengebracht. De verpleegster deed navraag, maar kwam zonder informatie terug. Zonder gegevens waren patiënten erg lastig te traceren, had een collega verpleegster haar gezegd.

De volgende ochtend belde hij van huis, iemand moest hem toch iets meer kunnen vertellen over die vrouw, die door zijn toedoen in het

ziekenhuis was beland. Hij werd vijf keer doorverbonden: van de receptie naar de afdeling neurologie, de intensive care, de polikliniek, weer neurologie, en terug naar de receptie. Ze konden hem geen duidelijkheid geven, niet zonder persoonsgegevens. En sowieso alleen aan familieleden. Geen buitenstaanders. Op dit moment kon even niemand iets voor hem betekenen.

Van opzij voelde Stan de vage sensatie van het ongemerkt bekeken worden. Rector Van Praag zat onderuit, een hand onder zijn kin, wijsvinger langs de neus. Hij werd geobserveerd, hoe lang: hij wist het niet. Maar de rector begluurde hem.

‘En dan Stan!’ riep de decaan.

Een korte schok. Het was hem ontgaan dat men elkaar bij deze gelegenheid tutoyeerde. Tutoyeren vond hij prima, hij was er een voorstander van, maar dan wel graag met aankondiging.

‘Stans project, hoe zal ik het zeggen,’ de decaan herschikte zijn stropdas en richtte zich tot alle aanwezigen, ‘is een bijzonder project.’ De witgrijze man sprak zo objectief mogelijk, dat was duidelijk, maar kon niet verhullen dat hij Stans promotor was, degene die hem toestemming verleende en hem enthousiast volgde bij zijn onderzoek. Elke geheimzinnigheid daarover zou ook onzinnig zijn geweest, daar alle hoogleraren allang op de hoogte waren van zijn werk. Mogelijk dat de decaan voor de nieuwe promovendi deze aankondiging opvoerde, een andere verklaring had Stan er niet voor. De decaan kondigde hem zo expliciet aan voor de nieuwkomers.

‘Alle onderzoeken zijn even bijzonder, vergeet dat niet,’ de blik van decaan maakte een geamuseerde rondgang langs de aanwezigen. ‘Toch dit werk heeft een héél ongebruikelijk karakter...’

Een aantal hoogleraren ging verzitten. De rector geeuwde, krabde traag langs zijn kaaklijn.

‘Natuurlijk,’ ging de decaan voort, ‘is interdisciplinariteit geen onbekend fenomeen binnen de wetenschap, gelukkig niet. Maar het mag ronduit vernieuwend worden genoemd, dat een biologische benadering, let wel, op déze wijze, voor het onderzoek naar cultuuruitingen wordt toegepast...’

‘Steek van wal Carmen,’ klonk een zware stem van achter aan de tafel.
‘Ik heb niet de hele dag, zeg!’

De rector magnificus knikte, hij geeuwde nu niet meer.

‘Daarom,’ de decaan keek voor zich uit alsof hij niets gehoord had, ‘is de titel, *The Origine of Art*, ook zo treffend gekozen. Gewaagd maar treffend!’

Stan kreeg het warm. Waarom de decaan de aandacht zo op hem vestigde, begreep hij niet goed. Als er al niet genoeg kritiek op zijn onderzoek werd geuit, dan bood de decaan daar nu wel alle gelegenheid voor. Dit leek hem niet handig. Bovendien, hij had vannacht vrijwel geen oog dicht gedaan. Hij wilde zijn verhaal doen en ervandoor.

De deur en alle ramen waren gesloten in de vergaderkamer, viel hem nu op. Geen kiertje open.

‘Het woord is dan nu aan doctorandus Weideveld,’ hoorde hij de decaan dan uiteindelijk zeggen.

Hij duwde zich overeind, met een kruk begaf hij zich naar het eind van de tafel. De andere kruk liet hij achter, zo kon hij met een vrije hand zijn betoog beter kracht bijzetten. Al die tijd had hij in een onmogelijke houding gezeten, merkte hij. Zijn voet sliep en zijn knie was veranderd in een kloppende ontsteking.

De heren aan tafel zaten er niet al te actief meer bij. De meesten hingen onderuit in de stoel, een enkeling met de handen in elkaar gevouwen, of steunend onder de kin.

Stan schraapte zijn keel, begon zijn betoog theoretisch: de grondslagen van zijn onderzoek, de vigerende benaderingsmethoden en zijn gekozen werkwijze. Dat deed hij meestal bij een voordracht: eerst breed onderbouwen, daarna volgde de rest vanzelf. Hij sloot zijn opening af met een algemene vraag aan de genodigden: ‘... dus, hoe kunnen wij betekenisvol omgaan met de wereld om ons heen?’

De rector was langzaam rechtop gaan zitten. Hij nam zelden deel aan de Promotie Commissie en was maar summier op de hoogte van de lopende onderzoeken. Ongetwijfeld had de rector wel het een en ander vernomen van Stans promotieonderzoek. Op de universiteit werd veel geroddeld, heel veel.

Hij vervolgde zijn relaas met een verkenning omtrent religie, politiek en wetenschap; dezen plaatste hij binnen de evolutietheorie. Vernieuwingen, ontdekkingen, aanpassingen of het streven daarnaar, binnen deze domeinen, relateerde hij zonder veel omhaal aan de Darwinistische visie.

‘Revolutie, reformatie, de Verlichting sluiten naadloos aan op de noodzakelijke drang tot overleven. Aanpassingen gelden voor alle succesvolle organismen...’

Er werd luidruchtig een stoel verschoven. En Theoloog Dr. Gaaistra fluisterde opzichtig iets in het oor van Dr. Visscher.

‘Vernieuwingen, zowel binnen de wetenschap als de kunst zijn biologisch ook prima te verklaren.’ De leden van de commissie bewogen wat onrustig, zag Stan. Ze roezemoesden, iemand maakte handgebaren.

‘Pioniers, avant-gardisten en vooruitstrevende wetenschappers, allen passen welbeschouwd met hun acties en daden prima binnen het natuurlijk systeem, evenals bijvoorbeeld... religieuze leiders.’

Het geroezemoes van de hoogleraren ging over in opmerkingen, niet direct in zijn richting als wel naar elkaar. Af en toe ontstond er een korte discussie. Maar hij kon ze niet volgen en hij wilde ze niet volgen. Hij zat goed in zijn relaas. De opbouw langs evolutionaire weg verliep prima. Dadelijk kon hij *to the point* komen.

‘Vindingen en ideeën,’ stelde hij, ‘Gutenbergs drukpers, het Soemeriëense wiel, Newtons mechanica, Freuds psychoanalyse, maar ook Marx’ communistisch manifest, gelden allen als befaamde exponenten van veranderingen of aanpassingen, in niets vreemd, aan de bewuste of onbewuste drang tot overleven van de menselijke soort. Technologische vindingen zijn evenzeer van evolutionair belang als aanpassingen van ons zelfbeeld, of ons wereldbeeld. Zoals door Socrates, Wittgenstein, Nietzsche ...’ hij onderbrak met een fijn lachje. ‘De onbedoelde gevolgen daargelaten...’

Braksz, die net van zijn voordracht over Nietzsche was gekomen, krabde stevig over zijn borst, alsof Stans opmerking hem terplekke een stekende jeuk bezorgde.

‘Welbeschouwd past van Gogh’s neonimpressionistische zoektocht evengoed binnen de wetten van de natuur, als bijvoorbeeld Hitlers obsessie naar het Arische ras, of Christus’ offerdood...’

‘Wat is dit nu voor een vergelijking?’ interrompeerde Dr. Gaaistra. De wollige hoogleraar schoot in een hoesterige lachbui, maar herstelde zich snel. ‘U maakt het nog gekker. De kunst en religie zijn echt van een heel andere orde...’

De rector die onderuit in zijn stoel was gezakt, strekte zijn nek, of van achter hem zojuist een harde knal was te horen.

‘De geest van vernieuwing is meedogenloos,’ Stan zat in zijn betoog, deze zin moest eruit.

‘Dus ik bestudeer al mijn hele leven de voortbrengselen van kunstzinnige organismen?’ reageerde Dr. Visscher. De kunsthistoricus gromde hoorbaar nadat hij zijn opmerking had gedeponneerd. Geërgerd schudde hij zijn hoofd en wendde zich af.

Historicus Dr. Van Veluwe hoorde een en ander aan en sprak kalm: ‘In zekere zin, doctor Gaaistra, beheersen chimpansees een symbolentaal. Dat is in het instituut van Kyoto reeds aangetoond, dat weet u toch ook? Het symbolisch discours is in een gelijksoortige vorm zowel op de mens als op de aap van toepassing. Waarom zou dat niet ook voor u gelden, doctor?’

Een besmuikt lachje verscheen om de mond van de historicus. Hij leunde achterover, vouwde zijn armen achter zijn nek.

Theoloog Gaaistra staarde de historicus een moment strak aan, knipperde met een oog. Na enige seconden leek alsof door een dimmer zijn hoofd in een gloeilamp veranderde. De promovendi verspreid tussen de hoogleraren bewogen amper meer. Aandachtig volgden ze de discussie van hun promotors.

‘De avant-gardisten,’ ging Stan voort, ‘vertonen in feite dezelfde verschijnselen als micro-organismen...’

‘Natuurlijk,’ riep Gaaistra. ‘Millet, Degas... ze waren bacteriën. Virussen. Logisch!’

‘Of schimmels,’ vulde Dr. van Veluwe aan.

Emeritus hoogleraar Dr. Steen kwam overeind. Hij excuseerde zich omwille van de tijd en verliet behoedzaam de vergaderkamer.

‘Typisch een sociobiologisch debat,’ stelde filosoof Van Dorp met zekerheid vast, zijn ogen fonkelden al vanaf de eerste interruptie. ‘We zitten hier op de breuklijn van twee paradigma’s. Dat mag duidelijk zijn...’

De discussie hield aan, laaide op, verdeelde zich in twee kampen. Naar Stans idee in een progressief en een conservatief kamp. De clou van zijn uiteenzetting had hij nog lang niet bereikt. Waar hij naartoe wilde – de kunst, waar al het voorgenoemde zich in uitkristalliseerde – was nog onbesproken gebleven. Het zou lastig worden, zo niet onmogelijk, zijn betoog redelijk voort te zetten. Het leek of niemand hem nog hoorde of zag staan.

De decaan stond op, zijn ogen schoten heen en weer tussen de opmerkingen van de hoogleraren.

Dr. Visscher en Dr. Gaaistra kwamen ook overeen. De secretaris was drukdoende zijn papieren te ordenen. Tussen Gaaistra en Van Dorp ontstond een stevige woordenwisseling. Stan hoorde hoe Van Dorp Kafka citeerde, en hoe Gaaistra openlijk het wetenschappelijk gehalte van zijn onderzoek in twijfel trok. ‘Pseudowetenschap!’ noemde hij het. ‘Op z’n hoogst filosofie... dubieuze literatuur!’

Nadat de decaan had verklaard dat hij als promotor alle vertrouwen en verantwoordelijkheid genoot voor zijn promovendus, nam de onrust geleidelijk af. De heren pakte hun tassen en jassen en verlieten gezamenlijk de vergaderkamer. Op de gang hoorde hij een aantal van hen doordiscussiëren. De stemmen echoden, totdat de laatste woorden wegstierven in het traphuis van het universiteitsgebouw.

De decaan bleef achter en stond er opvallend kweek bij, vond Stan. De witgrijze man pakte zijn aktetas en bekeek uitvoerig Stans krukken. Hij glimlachte fijntjes. Daarna zei hij nog iets over de aankomende bezuinigingen en verliet de vergaderkamer. Ook zijn voetstappen galmde na in de gang en het trappenhuis.

Stan hinkte de gangen door, nam de lift naar beneden. Hinkte over de binnenplaats in de richting van een witte Mercedes. Die al met draaiende motor langs de hekken klaarstond.

Een negroïde man kwam haastig uit het voertuig en hielp hem achterin op zijn zitplaats. Toen ze beiden in het voertuig hadden plaatsgenomen, keek de chauffeur schuin over zijn schouder en vroeg: ‘Waar mag de rit naartoe, meneer?’

De chauffeur was gezegend met een diepe warme stem, deed hem qua uiterlijk een beetje aan Louis Armstrong denken.

‘Het Westeinde ziekenhuis in Den Haag, alstublieft.’

Vrijwel geluidloos reed de taxi de straat uit.

6

Op de eettafel lagen diverse dagbladen, sommige uiteen gehaald, gekreukt en weer terzijde geschoven, andere gevouwen en ongelezen.

In de hoek van de keuken stond mevrouw Weideveld. Ze schonk zichzelf een kop koffie in. Hete damp walmde op uit de koffiekkan. Ze liep naar de woonkamer.

Die ochtend was ze al vroeg naar de supermarkt geweest. Elke doordeweekse ochtend, vaste prik acht uur, verliet ze haar woning om de dagelijkse boodschappen en dagbladen te halen. Niets was fijner dan de dag te beginnen met een frisse wandeling en een onderdompeling in de actualiteiten.

In de woonkamer schitterde de televisie. Nadat ze in de stoel had plaatgenomen, betrok haar gezicht. Ze drukte een vuist tegen haar mond. Er flitsten beelden voorbij van de opstanden in Libië. Schreeuwende mannen met bloedende gezichten verdrongen zich voor de camera. Een journalist interviewde Kadhafi: *'In Libië zijn geen opstanden'*, verklaarde de volksleider.

De voorgaande weken had Jolien veel dictators voorbij zien komen. En zien vallen. Tunesië, Egypte... maar de tronie van Kadhafi overtrof zelfs die van Mubarak nog. 'Hij glimlacht,' fluisterde ze.

Tegen het eind van de ochtend, nadat ze alle kranten had doorgespit, liep ze naar het dressoir en toetste het nummer van Stan.

Ze kreeg zijn antwoordapparaat.

Daarna toetste ze het nummer van Dirk. Het toestel ging vier keer over.

'Weideveld', er volgde een zucht of zware ademhaling.

'Met je moeder.'

Even bleef het stil aan de andere kant van de lijn. Op de achtergrond kon ze druk overleggende stemmen horen.

'Momentje moeder...'

Dirk was al weer weg. Door de telefoon klonk een melodie die haar deed denken aan een lift waar ze ooit in stond, waar dat was geweest kon ze zich niet meer herinneren. Nu stond ze in de lift naar haar oudste zoon.

'Momentje moeder...' Dirks stem onderbrak de melodie, maar was alweer verdwenen.

'Ja, daar ben ik weer,' hij klonk haastig en opgelucht. 'We zitten midden in een fusie. Ik moest even tijd voor je vrijmaken.'

'Je broer heeft een ongeluk gehad.'

'Wat, Stan?'

'Heb je nog meer broers?'

'Hè nee, een ongeluk. Wat is er gebeurd?'

Tussendoor hoorde ze hoe iemand iets aan hem vroeg, maar hij leek er niet op te reageren.

Jolien legde Dirk zo nauwkeurig mogelijk uit wat ze van Stan te horen had gekregen. Ze hoopte dat ze het goed vertelde. Stan kon soms erg onduidelijk zijn, vond ze nu ze het navertelde.